

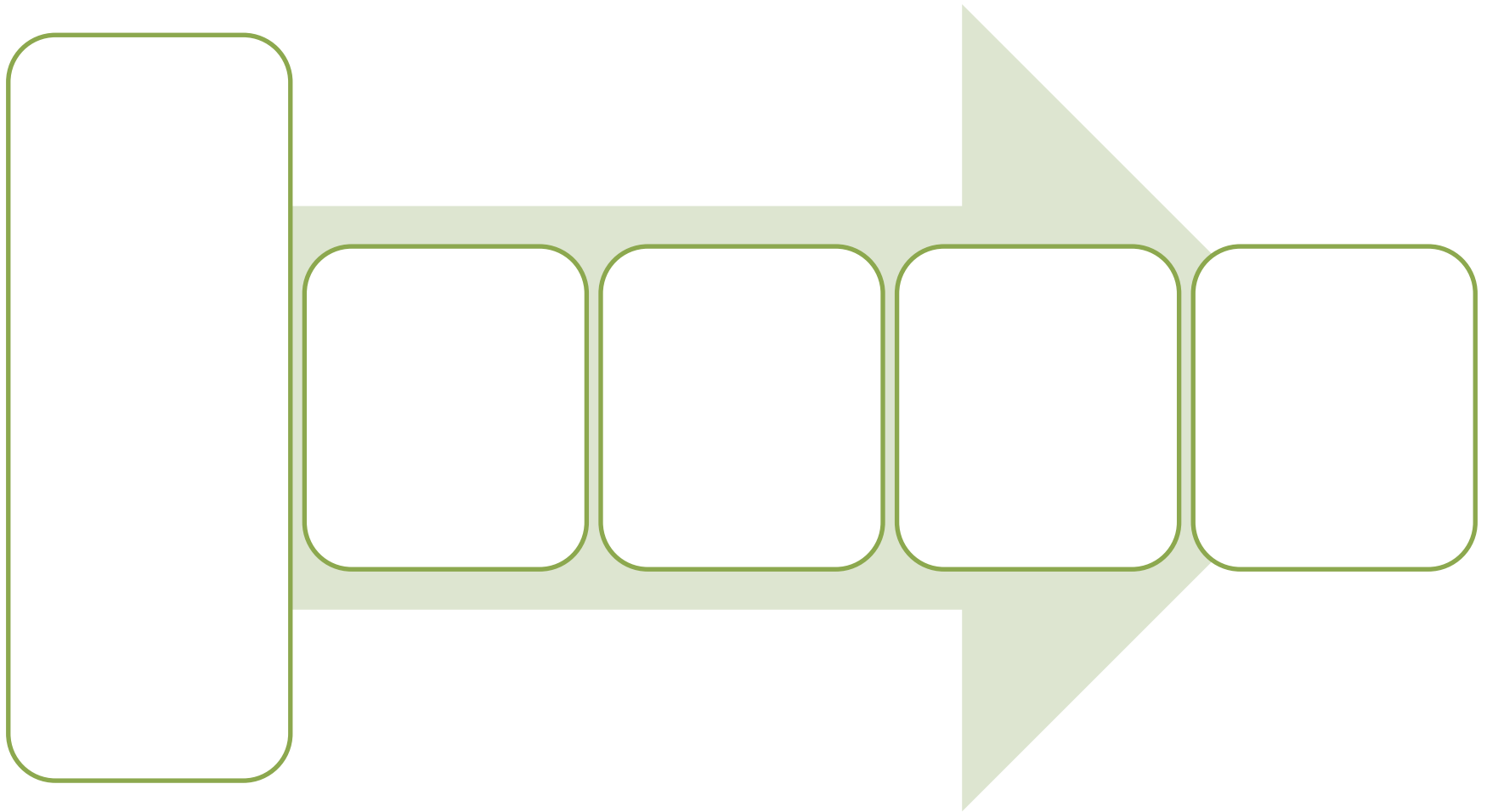
Globalizm we współczesnych stosunkach międzynarodowych

Uwarunkowania i podstawowe założenia teorii globalistycznych

Globalizm: **system międzynarodowy tworzy jedną całość**

Globalizm **nie traktuje podziału świata na terytorialne państwa za najważniejszą cechę** stosunków międzynarodowych.

Uwarunkowania i podstawowe założenia teorii globalistycznych

Teorie globalizmu: imperializm

Imperializm - relacja efektywnej dominacji jednego narodu nad innym, przejawiająca się w sprawowaniu kontroli politycznej i ekonomicznej.

Imperialna dominacja - poprzez ingerencję jednego narodu w sprawy innego, za pomocą środków politycznych, ekonomicznych lub dyplomatycznych (zawarcie traktatu).

Teorie globalizmu: imperializm

- Przedstawiciel imperializmu brytyjskiego **Cecil Rhodes** pisał w 1895 r. „my, kolonialni politycy, musimy uzyskać nowe ziemie, by osiedlić na nich nadwyżkę ludności, by znaleźć nowe rynki zbytu dla towarów produkowanych przez nią w fabrykach i kopalniach. (...) **Jeżeli chcecie uniknąć wojny domowej, musicie zostać imperialistami**”

Teorie globalizmu: imperializm

Kilka form imperializmu:

- **Klasyczny imperializm** XVI i XVII w. Europy opierał się na narzucaniu korzystnej wymiany oraz przejmowaniu bogactw naturalnych (np. złoto, kość słoniowa).
- Od 1870 r. nieformalne mechanizmy kontroli zastąpione przez formalne ustanowienie **kolonii**.
- Czy współczesność po formalnym rozpadzie imperiów charakteryzuje kontynuowanie relacji zależności w formie **neokolonializmu**?

Teorie globalizmu: imperializm

- Teorie z początku XX w. traktowały klasyczny imperializm jako zło.
  - teorie liberalne
  - teorie marksistowskie

Teorie globalizmu

- Liberalne teorie wobec imperializmu

John Hobson „Imperializm. A Study” 1902:

koncentracja bogactwa w państwach bogatych skutkuje niskim poziomem konsumpcji.
Ekspansję zamorską wymuszają elity, szukające rynków dla towarów i kapitału.

Teorie globalizmu

John Hobson „Imperializm. A Study” 1902

ekspansja zamorska nie jest nieunikniona, konsumpcję można zwiększyć poprzez wzrost i redystrybucję dochodów w ramach państwa

nie wierzył w rządy niewidzialnej ręki rynku, regulujące gospodarkę prawo podaży i popytu

zaliczany do nurtu liberalnego, bo wierzył w możliwość reformy kapitalizmu przez państwo

Teorie globalizmu

– teorie marksistowskie

- Karol Marks/ **Włodzimierz Lenin** „Imperializm jako najwyższe stadium kapitalizmu” (1917)
- konflikt między klasami, nie narodami lub państwami
- Imperializm jest najwyższą formą rozwoju kapitalizmu.
- **Państwo reprezentuje interesy burżuazji** i nie dopuści do wzrostu poziomu płac i transferu środków jej kosztem.
- Imperializm prowadzi do podziału świata między najsilniejsze państwa, rywalizacji między nimi i wojen.

Teorie globalizmu: teoria zależności

- Celem teorii zależności: **wyjaśnienie istniejącego w świecie politycznego i ekonomicznego podporządkowania.**
- Teoria zależności jest czymś więcej niż teorią - jest też ideologią, która wpłynęła politykę w Ameryce Łacińskiej.

Teorie globalizmu: teoria zależności

podkreśla znaczenie więzów między centrum a peryferiami

dostrzega jakościowo inne mechanizmy polityki wewnętrznej w społeczeństwach peryferyjnych

Teorie globalizmu: teoria zależności (*dependency theory*)

zapoczątkowana przez grono ekonomistów związanych z Komisją Ekonomiczną ONZ dla Ameryki Łacińskiej pod przewodnictwem Argentyńczyka Raula Prebisha, lata 1960.

badali przyczyny niedorozwoju kontynentu, winą za problemy Trzeciego Świata obarczali hegemonistyczne centrum, z USA w roli głównej

interwencje państw kapitalistycznych w państwach Trzeciego Świata przyczyniają się do ich chronicznego społecznego i gospodarczego niedorozwoju

Teorie globalizmu: teoria zależności

Specyficzna ekonomiczna i społeczna historia państw Trzeciego Świata ma duży wpływ na ich niedorozwój.

Nie przypomina ona historii państw rozwiniętych, które chociaż były nierozwinięte, **nigdy nie były niedorozwinięte.** Nie ma rozwoju liniowego.

Charakter imperializmu w teorii zależności	Funkcja państwa centrum	Funkcja państwa peryferii
Ekonomiczny	Przetwarzanie, środki produkcji	Surowce, rynki
Polityczny	Decyzje, modele zachowania	Posłuszeństwo, naśladownictwo
Wojskowy	Ochrona, broń masowego rażenia	Dyscyplina, broń tradycyjna
Komunikacyjny	wytwarzają informacje, dysponują środkami komunikacji	Wydarzenia, pasażerowie, towary
Kulturowy	Nauczanie, kreacja, autonomia	Uczenie się, legitymizują działalność centrum

Teorie globalizmu: teoria zależności

Spadek znaczenia teorii zależności wynikał z niemożności wyjaśnienia dwóch zjawisk:

- szybkiego uprzemysłowienia części peryferii. tzw. nowo uprzemysłowionych państw w latach 60. i 70.
- demokratyzacji wielu państw Ameryki Łacińskiej w latach 80.

Wiele teoretycznych założeń teorii zależności zostało włączonych do innych nurtów teorii stosunków międzynarodowych.

Teoria systemu światowego

- nawiązuje do marksizmu, uznając, że **sposób produkcji determinuje relacje polityczne i społeczne**
- teoria szczególnie popularna wśród historyków i socjologów zajmujących się stosunkami międzynarodowymi
- Lata 1970
- Immanuel Wallerstein, *The Modern World System*, NY 1976

Teoria systemu światowego

Zawsze istniała hierarchia stref wewnątrz systemu:

- **centrum było najbardziej rozwinięte i najbogatsze**
- **sąsiadujące z nim obszary – czyli strefy pośrednie - były dość dobrze rozwinięte**
- **peryferie charakteryzowały się uzależnieniem od centrum, ujemnym saldem migracji.**

Teoria systemu światowego

Teoria systemu światowego

- Wallerstein wyróżnia dwa modele systemu światowego:
  - (1) *imperium światowe* - gdy zasięg władzy politycznej i ekonomicznej pokrywają się, a podział pracy ma charakter funkcjonalny
  - (2) ***gospodarkę-świat***, z którą mamy do czynienia, gdy globalny podział pracy występuje na obszarze większym niż kontrola polityczna sprawowana przez państwa, a podział pracy ma charakter geograficzny.

Teoria systemu światowego

- gospodarka-Świat:

występuje zasadnicza różnica między **sferą ekonomiczną, która jest zintegrowana** a **sferą polityczną, która jest podzielona na państwa**

- decydujące znaczenie mają siły, które znajdują się w więcej niż jednym państwie i są **niezwiązane z granicami państwowymi.**

Teoria systemu światowego

Funkcje centrum, półperyferii i peryferii

Wyszczególnienie	Centrum	Półperyferie	Peryferie
Rodzaj rządów	Demokratyczny	Autorytarny	Autorytarny
Płace	wysokie	niskie	Poniżej minimum egzystencji
Usługi socjalne	Rozwinięte	nierozwinięte	brak
Eksport	Artykuły przetworzone	Surowce Artykuły przetworzone	Surowce
Import	Surowce	Artykuły przetworzone	Artykuły przetworzone

Teoria systemu światowego

Realizm strukturalny Kennetha Waltza a teoria systemu światowego Immanuela Wallersteina:

w obu teoriach zasadnicze znaczenie odgrywa **struktura systemu międzynarodowego**, która jest czynnikiem sprawczym zachowań na scenie międzynarodowej

dla Waltza podstawowe znaczenie ma struktura polityczna, którą tworzą suwerenne państwa, podczas gdy dla Wallersteina - **struktura kapitalistycznej światowej ekonomii, która istnieje poza państwami**. Państwo jest zdeterminowane przez oddziaływanie światowej struktury kapitalistycznej ekonomii i nie posiada mocy samodzielnego działania.